

2019
Yerel Seçim
Bildirgeleri
Üzerinden
Bir
Değerlendirme
ve Öneri
Yerel Yönetim
İlkeleri

TMMOB
Şehir Plancıları Odası

İçindekiler

1- Tarihsel Süreçte İzlenen İktisadi Paradigmaların Yerel Yönetimlere Etkisi	3
2- 31 Mart Yerel Seçimleri ve Yapısal Çelişkiler	5
3- Şehir Planlama Meslek Alanı ve Seçim Bildirgeleri.....	6
AKP 2019 Yerel Seçim Bildirgesi	8
□ Şehir Planları	9
□ Altyapı ve Ulaşım	9
□ Kentsel Dönüşüm	10
□ Çevreye Saygılı Şehirler	11
□ Yatay Şehirleşme.....	11
□ Halkla Birlikte Yönetim	12
□ Tasarruf ve Şeffaflık.....	12
□ Akıllı Şehirler	12
CHP 2019 Yerel Seçim Bildirgesi	13
□ Demokratik ve Etkin Yönetim	13
□ Hayat Pahalılığı, Üretim ve Hakça Bölüşüm	13
□ Sürdürülebilir Kentler	14
HDP 2019 Yerel Seçim Bildirgesi	16
İyi Parti 2019 Yerel Seçim Bildirgesi.....	20
□ Bilim ve Teknolojiyi Esas Alan Belediyecilik	20
□ İnsan Odaklı Sosyal Belediyecilik	20
□ Katılımcı Belediyecilik	21
□ Ekonomik Kalkınmada Etkin Belediyecilik	21
□ Ulaşımında Akılcı Belediyecilik.....	22
□ Çevre Dostu Belediyecilik.....	22
4- Nasıl Bir Yerel Yönetim?	23
□ Demokratik, Özgürlükçü, Yerindelik Denetimine Açık-Saydam Bütçeli, Katılımcı ve Cinsiyet Eşitlikçi Yerel Yönetimler	23
□ Güvenli, Sağlıklı, Yaşanabilir, Ekolojik Yaşam Alanları İnşa Eden Yenilikçi Yerel Yönetimler	25
□ Kamusal Hizmet Öncelikli Yerel Yönetimler	26
□ Bütüncül Planlama ile Kamu Yararına Karar Üreten Yerel Yönetimler	26
□ Kültürel Mirası ve Yerin Kimliğini Koruyan Yerel Yönetimler	27

2019 YEREL SEÇİM BİLDİRGELERİ ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME VE ÖNERİ YEREL YÖNETİM İLKELERİ

31 Mart 2019 Yerel Yönetim Seçimlerine dair partilerin yayımladığı Seçim Bildirgelerini, şehir planlama meslek alanı ve şehircilik esasları açısından değerlendirmeye tabi tutmak ve meslek alanımızın önemli bir konusu olan yerel yönetimlere dair kamu yararını önceleyen belediye yönetimleri tarafından benimsenmesi gereken ilkeleri belirtmek üzere TMMOB Şehir Plancıları Odası olarak bir çalışma yapılmasına karar verilmiştir.

Bu doğrultuda, partilerin merkezi düzeyde yayımladıkları bildirgelerin değerlendirilmesi öncesinde, mevcut yerel seçim sürecinin sorunlar barındırdığını vurgulamak gerekmektedir. İlk olarak, seçime girme yeterliliği olan partilerden, Seçim Bildirgesini kamuoyu ile paylaşan ve mecliste grubu bulunan 4 siyasi parti dışında, partilerin yerel yönetim politikasını belirleyen temel kılavuz niteliğinde olan Seçim Bildirgesinin Milliyetçi Hareket Partisi ve Saadet Partisi tarafından yayımlanmadığı tespit edilmiştir.

AKP ve MHP'nin bileşeni olduğu Cumhuriyet İttifakı, CHP ve İYİ Parti'nin oluşturduğu Millet İttifakı, HDP, DSP, TKP ve Saadet Partisi ile birlikte toplam 13 siyasi partinin seçime girme yeterliliğine sahip olduğu 31 Mart seçimlerinde;

- Cumhuriyet İttifakı tarafından ulusal beka meselesinin gündeme getirildiği ve bu doğrultuda ülke bütünündeki birçok yerel yönetim adayının, parti genel merkezleri tarafından yürütülen ittifak görüşmeleri kapsamında belirlendiği;
- Beka meselesi karşısında, yine ulusal ölçekte yürütülen politikaların bir sonucu olarak yaşanan ekonomik kriz ve etkilerinin Millet İttifakı'nın gündeminde olduğu; aynı şekilde Millet İttifakı adaylarının da herhangi bir ön seçim süreci işletilmeden, ilgili siyasi partilerin genel merkezleri tarafından belirlendiği;
- HDP'nin ise AKP'nin son döneminde merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerindeki vesayetinin bir tezahürü olan "kayım" atamaları üzerinden seçim sürecini örgütlemeye çalıştığı; sınırlı sayıda yerel birimde ön seçim ile aday belirlediği görülmektedir.

Bu nedenlerle, 31 Mart yerel seçim sürecinde; siyasi parti genel başkanlarının veya eş başkanlarının söylemlerinin baskın durumda olduğu; yerel yönetimlere aday gösterilen isimlerin siyasi partilerinin genel merkezleri tarafından ön seçim süreci işletilmeden belirlendiği; yerel yönetimlerin karar mercii olan belediye meclislerine gösterilen adayların gündemde yer alamadığı; yerel sorunlar ve çözüm önerilerinden çok ulusal meselelerin tartışıldığı; yerel yöneticilerden ziyade parti genel başkanları

veya eş başkanlarının ön planda olduğu görülmektedir. Genel seçim atmosferine benzeyen bu süreçte, partilerin seçim kampanyalarında da yerel seçim bildiregelerindeki temel ilkeleri gündeme getirmediği görülmüştür. Bu nedenle, TMMOB Şehir Plancıları Odası tarafından partilerin yerel yönetimlere dair ürettiği politika ve öne sürdükleri vaatlerin tartışılması ve belirlenen ilkelerin şehir planlama meslek alanı çerçevesinden değerlendirilmesi amacıyla, yerel yönetimleri odağa alan bir çalışma yapılması kararı alınmıştır. Bu kapsamda; ilk olarak mevcut yerel seçim sürecini tarihsel bağlamda ele alarak bugün yaşanan sorunları işaret eden ve çözümlenmeyi amaçlayan bir değerlendirme yapılacaktır. Ardından 4 siyasi partinin yayımladığı seçim bildiregeleri şehir planlama meslek alanı bağlamında değerlendirilecektir. Son bölümde ise TMMOB Şehir Plancıları Odası'nın “Nasıl Bir Yerel Yönetim?” sorusuna, meslek alanı üzerinden ürettiği bilgi aktarılacaktır.

1- Tarihsel Süreçte İzlenen İktisadi Paradigmaların Yerel Yönetimlere Etkisi

31 Mart 2019 Yerel Seçimlerini ve siyasi partilerin seçim bildiregelerini değerlendirmeden önce, ülkemizde yaşanan siyasal, hukuki ve yönetsel düzlemdeki değişiklikleri kısaca değerlendirmek meseleye tarihsel boyutuyla yaklaşılabilir olanağı sağlayacaktır.

1950 ve 1980 yılları arasındaki ithal ikameci kalkınma modelinin hakim olduğu dönem, kırdan-kente göç dalgası ile birlikte, devletin büyük oranda sanayi sektörüne yatırım yapmayı ve iç pazara yönelmeyi seçtiği iktisadi bir program dahilinde, kentsel alanlardaki gelişmeyi plan eliyle kontrol etme amacı taşıdığı; bu amaç doğrultusunda planlama kurumlarına önemli yetkiler vererek planlı kalkınma düşüncesini savunduğu dönemdir. Devletin bu dönemdeki temel rolü, büyük kentlerde gözlenen gelişmeleri plan ile kontrol altına alma şeklinde olmuştur. Bu nedenle, merkezi planlama kurumları önemli yetkiler ile donatılmış ve planlı kalkınmaya yönelik adımlar atılmıştır. Yerel yönetimlerin yetkileri hemen hemen her alanda olduğu gibi mekansal planlama alanında da sınırlıdır ve merkezi kurumların kontrolü altındadır.

1980 ve 2000 yılları arasındaki dönemde, temel olarak ülke ekonomisini uluslararası piyasaya entegre etmeye çalışan, iç piyasada üretilen ürünlerin ihracı yoluyla döviz getirisi amaçlayan “İhracata Dayalı Kalkınma” modeli benimsenmiştir. Bu doğrultuda, yabancı sermaye dolaşımı tamamen serbest hale getirilmiştir. Hükümetin üretici sektörlerle yönelmesini umduğu yabancı sermaye, daha çok spekülatif, kısa vadeli kentsel hizmet sunumuna yönelik yatırımları tercih etmiş ve hedeflenen iktisadi program başarıya ulaşamamıştır. Değişen sermaye birikim stratejisi

ekseninde yürütülen iktisadi programla paralel bir biçimde, bir önceki dönem etkin olan ulusal kalkınma modeli dahilinde, işbirliği içerisinde olan kentler yerini rekabet odaklı “yarışan kentlere” bırakmış, kent yönetimi anlayışında bir kırılma yaşanmıştır.

Bu dönemin ilk yıllarında, Toplu Konut İdaresi'nin kurulması ile devletin özellikle orta sınıfa yönelik konut üretimi konusunda önemli bir aktör haline gelmesi amaçlanmıştır. Diğer taraftan, ithal ikameci dönemde sanayi yatırımlarından elde ettiği birikimi kentlerde oluşan rant üzerinden arttırmayı amaçlayan büyük sermaye grupları da inşaat sektörüne etkin bir şekilde yönelmiştir. İktisadi program kapsamındaki özelleştirme uygulamaları ile devlet, özellikle kentlerdeki kamusal hizmet görevlerinden iyice çekilmiş, kentsel hizmet sunumunda sermaye grupları önemli bir aktör haline getirilerek kamu-özel arasındaki ayrım ortadan kalkmıştır.

Planlama mevzuatında yapılan değişiklikler ile, “kapsamlı planlama” üzerinden kentsel gelişmeleri kontrol altında tutmaya çalışan anlayış da giderek terk edilmiştir. 3194 sayılı İmar Kanunu ile planlama yetkileri büyük ölçüde yerel yönetimlere devredilmiş, kentsel gelişmeleri yönlendiren imar planlarının kamu yararı, korunması gerekli değerler yönünden denetimi/yaptırımı giderek zayıflamıştır. Kıyı Kanunu, Turizmi Teşvik Kanunu, Özelleştirme Kanunu gibi yasal düzenlemeler ile kamuya ait olan değerler bizzat yasa eliyle özel sektöre sunulmuş, planlama pratikleri de bu doğrultuda şekillenmiştir.

Aynı dönemlerde, özellikle işçi ve memur maaşlarının yüksek enflasyon karşısında erimesi sonucu sınıfsal tepkilerin oluşması, yerel yönetim seçimlerinin neoliberal politikaları benimseyen partilerin aleyhine sonuçlanmasına sebep olmuştur. Bu gelişme dahi, başta uluslararası sermaye olmak üzere üretim sektörleri yerine spekülasyon alanlarına yönelimi durduramamış, kentsel müdahale biçimlerini dönüştüren yasal değişiklikler üzerinden 2000'lerin “yapılı çevre üretimi odaklı kalkınma” dönemine büyük katkı sunulmuştur.

2000'li yılların kentsel yapılı çevre üretimini temel alan iktisadi politikası sonucunda oluşan yüksek arazi rantları nedeniyle “inşaat sektörü” tarım, sanayi sektörlerinin önüne geçmiştir. Kentlerde büyük alanlara sahip Kamu İktisadi Kuruluşlarının özelleştirilmesi, konut, hizmet, turizm yatırımı teşvikleri ve düşük faizli kredi yöntemleri üzerinden desteklenen yeni iktisadi politikanın gereği olarak, inşaat sektörü güçlendirilerek kentsel yapılı çevre üretimine yönelinmiş, yine çok sayıda korunması gereken alanda yapılaşmanın önünü açan yasal düzenlemeler ve plan değişiklikleri gerçekleştirilmiştir. Kent merkezlerindeki düşük yoğunluklu konut alanlarının rant odaklı yoğunluk artışıyla maliyetleri karşılama yöntemiyle dönüşümü, kamu mülkiyetinde olan alanların özelleştirilmesi, korunması gereken kamusal ve doğal değerlerin yapılaşmaya açılması, bütüncül kapsamlı planlama yaklaşımı yerine

proje bazlı parçacıl imar planı değişikliklerinin yaygınlaşması yine bu dönemde gerçekleşmiştir.

2- 31 Mart Yerel Seçimleri ve Yapısal Çelişkiler

Kentlerin ulusal ve uluslararası yatırımları çekmek için “marka” olma yarışına girdiği; bu doğrultuda tüm yasal ve yönetsel esnekliklerin sağlandığı bir dönemde, yürütülen ekonomik politikalar muhalefet partilerince de yeniden üretilmiş ve muhalefet partilerinin yönetiminde olan yerelliklerde de benzer anlayış hayata geçirilmiştir. AKP dönemindeki özellikle 6306 sayılı Dönüşüm Kanunu ve 6360 sayılı Büyükşehir Kanunu ve daha önceki dönemde çıkarılan 2634 sayılı Turizm Teşvik Kanunu, 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu, 3194 sayılı İmar Kanunu, 4046 sayılı Özelleştirme Kanunu ve 5366 Sayılı Yenileme Kanunu’nda yapılan değişikliklerle “sermayenin kentsel yapıyı çevrenin dönüştürülerek üretilmesine dayanan ekonomik kalkınma modeli” kurumsallaşmış ve yerel yönetimler bu yasal değişikliklerle yatırımlardan pay kapma yarışına girmişlerdir.

Merkezi iktidar tarafından milletvekili seçimleri ve yerel seçim süreçlerinde ilan edilen çılgın projelerin inşasında, devlet sermaye gruplarına kar garantisi sağlamış ve yaklaşık yarım asırlık işletim hakkı tanımıştır. Bu durum söz konusu sermaye şirketlerini kentsel hizmet sunumunda önemli bir aktör haline getirmiş ve bu kesimin, yerel yönetimlerin karar alma mekanizmalarında da etkin rol almasını sağlamıştır. Şehir hastaneleri, havalimanları, otoyol, köprü gibi büyük ölçekli kentsel hizmetlere karar verme süreçlerinin sermaye gruplarına bırakılması, yerel yönetimlerin yetkilerine bizzat piyasa aktörleri tarafından el konulduğu bir sonuç yaratmıştır. Dolayısıyla, ilerleyen bölümlerde detaylı olarak bahsedileceği üzere hemen her partinin “karar alma süreçlerine etkin katılım sağlanması” şeklinde Seçim Bildirgelerinde yer verdiği ilkenin uygulanmasında yapısal bir çelişkinin bulunduğu belirtilmelidir. Bu durumda söz konusu katılım ilkesinin yaşama geçirilmesi için partilerin, sermaye gruplarının karar alma mekanizmasına katılımının ölçüsüne dair de bir politika belirlemeleri, tavırlarının ne yönde olacağını beyan etmeleri gerekmektedir.

Bir diğer önemli çelişki noktası ise, AKP döneminde yürürlüğe konulan mevzuat uyarınca istenilen yerleşimde, istenilen projenin ilgili yerel yönetim biriminin rızası alınmadan uygulanabileceği, sorunlu bir merkezi yetki mekanizmasının yürürlükte olmasıdır. Böyle bir durumda, yerelde yaşayan halkın, gerçekleştirilmesi planlanan projeye muhalif olması durumunda yerel yönetimin takınacağı tavrın ne yönde olacağını da açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Mekansal, sosyal, kültürel ve doğal değerleri tehdit edecek bir projenin merkezi yönetimce uygulanması

durumunda karşı duruşun nasıl hayata geçirileceği hususunda bir beyanın açıklanması, bütün partiler ve adaylar açısından elzemdir.

Son başat çelişki ise, merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerindeki vesayetinin son dönemde kuvvetli bir şekilde kurumsallaşmış olması durumudur. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Bölgesinde, HDP'li 99 belediyeye atanan kayyım uygulaması ile somutlaşan merkezi vesayet uygulamasıyla birlikte, Ankara, İstanbul, Bursa, Balıkesir gibi ülkenin en çok nüfusuna sahip metropolleri, merkezi erkin tercihi nedeniyle, halihazırda seçimle iş başına gelmiş yerel yöneticiler tarafından yönetilememektedir. Dolayısıyla, mevcut yasal-yönetimsel yapı sebebiyle yerel yönetim seçiminden galip çıkmak, o kenti öngörülen süre içerisinde yönetecek olmayı garantilemek anlamına gelmemektedir. Bununla birlikte, 5393 sayılı Belediye Kanununun 68 ve 73. maddelerinde yapılan değişiklikler, belediyelerin büyük kaynak gerektiren yatırım ve dönüşüm projeleri için merkezi yönetime ve Cumhurbaşkanına bağımlılıklarının artmasına, dolayısıyla yerel karar alma mekanizmalarının zayıflamasına sebep olmuştur. Bu nedenle, Partilerin, yerel yönetim politikalarını açıkladığı seçim bildirgelerinde, merkez ve yerel arasındaki söz konusu sorunlu yasal-yönetimsel yapıya dair bir söylem üretmeleri beklenmelidir.

Konu edilen üç yapısal çelişki yerel yönetimlerin demokratik özerkliği inşa etme, doğal, tarihsel, kültürel ve sosyal değerleri koruma, cinsiyet eşitlikçi-demokratik yönetim anlayışını hayata geçirme, yurttaşlara adil-eşit-kamu yararı öncelikli hizmet sunumunu gerçekleştirme, üretim ve tüketimi örgütleme, güvenli ve yaşanabilir kentsel mekanları kent hakkı bağlamında inşa etme sürecinde hayati öneme sahiptir. Dolayısıyla bu üç çelişki alanına dair bir tavrın açıkça belirtilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, merkezi yönetimin kentsel planlama politikalarında yerel yönetimi tamamen yetkisiz kılabildiği bir yasal-yönetimsel yapı, sermayenin etkin olduğu bir karar alma süreci ve halk tarafından seçilmiş yerel yöneticilerin açıklama gereği duyulmaksızın görevden alınabildiği bir idari sistemde, yerel seçimler ve seçim bildirgelerinde belirtilen konu başlıkları anlamını yitirecektir.

3- Şehir Planlama Meslek Alanı ve Seçim Bildirgeleri

Bildirgelere dair değerlendirmelere geçilmeden önce iki hususta temel eleştiri yapılmasında fayda görülmektedir. Bilindiği üzere manifesto metinleri daha ziyade yeni oluşumların kendilerini ve ilkelerini topluma tanıtmak için başvurdukları bildirgelerdir. 16 yıldır hem merkezi yönetimi hem de yerel yönetimlerin büyük bölümünü elinde bulunduran, halihazırda belirtilen tüm maddeleri hayata geçirmek üzere ulusal ve yerel ölçekte yetki ve güç sahibi olan AKP'nin manifesto açıklaması anlaşılabilir bir durum değildir. İkinci temel eleştiri ise, CHP ve HDP'nin de bildirgelerinde yer verdiği hususları hayata geçirebilecek sürelerde birçok yerel

yönetime, yeterli sürede ve devamlı olarak sahip olmalarına rağmen, bu konuda “toplum tarafından benimsenen bir model oluşturamamış olmaları” ve bugüne kadarki deneyimler incelendiğinde, “merkezi iktidarın neoliberal kentsel politikalarının yerel uygulayıcıları” durumuna düşmüş olmalarıdır. İlk defa yerel seçimlere girecek olan İyi Parti dışında, CHP ve HDP’nin bugüne kadar sergilediği yerel yönetim deneyiminin eleştirilmesi, seçim bildirgelerindeki söylemlerinin pratiğe dönüşmesine fayda sağlamalıdır. Bahsedilen hususlar sebebiyle, bildirge içeriğinde yer verilen politikaların incelenmesinde, söylemden ziyade önümüzdeki dönemde yerel yönetim pratiklerinin tarafımızca takip edileceğini belirtmek isteriz.

Bu çerçevede alfabetik olarak ilkin AKP, ardından CHP, HDP ve İyi Parti Bildirgeleri incelenecek ve akabinde Odamızın “**Nasıl Bir Yerel Yönetim?**” sorusuna dair üretmiş olduğu mesleki bilgi aktarılacaktır.

AKP 2019 Yerel Seçim Bildirgesi

Bilindiği üzere AKP kurulduktan sonra yapılan ilk yerel seçimden itibaren birçok belediyeyi yönetme hakkını elde etmiştir. 31 Mart Yerel Seçimlerine yönelik manifesto bu gerçeklik göz önünde tutularak değerlendirilmiştir. AKP'nin yerel seçim manifestosunda belirttiği hususlara ilişkin olumlu olumsuz ve yetersiz bulduğumuz konulara ilişkin görüşümüz aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır. Ancak ilgili konu başlıklarında detaylı değerlendirmeler yapmadan önce manifestonun tümüne ilişkin bir değerlendirme yapmayı uygun görüyoruz:

- ***AKP Yerel Yönetimleri Kendi İdeolojik Mücadelesinin Bir Parçası Olarak Görmektedir.***

Kendini muhafazakâr bir parti olarak tanımlayan AKP yerel yönetimleri merkezi idare ile birlikte, toplumu kendi ideolojik anlayışı doğrultusunda şekillendirmeye ve toplum için yeni bir yaşam biçimi yaratmanın mekansal hedeflerini üretmeye ve uygulamaya yarayan, merkezi yönetimin yerellerdeki uzantısı olarak görmekte ve araçsal olarak değerlendirmektedir. Bu kapsamda manifesto içerisinde bu ideolojik mücadelenin mekân kurgusuna yönelik hedefler üstü kapalı/açık birçok yerde görülmektedir.

- ***AKP Yerel İdareleri Özünde Merkezîyetçi Olan Bir Anlayışla Yönetmeye Niyetlidir.***

Merkezi seçimlerle ve yeni Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi içerisinde idari ve hukuki açıdan büyük güç elde eden AKP için yerel idarelerin özerkliği artık ikincil bir meseldir. İktidarda olduğu süre zarfında, bizzat uygulamaya koyduğu yasal-yönetimsel değişiklikler ile yerel yönetimlerin yapısını çok boyutlu olarak değiştirmiş ve yetkilerini sınırlandırarak, merkezi idare vesayetini güçlendirmiştir.

- ***AKP Yaşanan Kriz Ortamında Ortaya Çıkan Eşitsizlikleri Kabullenmekte, Fakat Çözüm Önermemektedir.***

AKP uzun süredir tek başına iktidar olarak kentlerle ilgili yasal ve yönetsel kararları alan merkezi hükümeti yöneten parti olmasının yanında birçok yerel birimde de yönetme hakkını elde etmiştir. 20 yıla yaklaşan iktidar süreci boyunca şehirlerimizi rant yaratma ve zenginleşme aracı olarak gören zihniyetin bugün kültürden, tarihi ve doğal değerlerden bahsetmesi ironiktir ve inandırıcılıktan uzaktır. Bunun yanında yaratılan ekonomi modelinde başat unsur olarak belirlenen inşaat sektörünün geliştirilmesine yönelik her türlü adım atılmış, kentlerimizin plan değişiklikleri ile dönüştürülmesinin, korunması gereken değerlerimizin inşaat sektörünün talepleri doğrultusunda yapılaşmaya açılmasının önündeki tüm engelleri kaldıran bu siyasi anlayış şimdi suçun failini gizleme gayretine soyunmuştur. Ancak şu bir gerçektir ki ortadaki suç yakıcı bir gerçekliktir ve şehirlerimiz her geçen gün yönetilemez bir hal

almaktadır. Bu durumu yaratanlar suçun sebebini yaratanın kendileri olduğunu görmezden gelerek, meseleyi insan fıtratı ile ilişkilendirmektedir. **“Bize göre şehirlerimizin uzun süredir malul olduğu sıkıntıların temelinde, insan fıtratının bir kenara bırakılıp bireysel hırslar elinde şekillendirilmesi yatıyor”** cümlesinde görüleceği üzere suçun büyüklüğünü ve yıkıcılığını kabul eden zihniyet bu suçun failinin, kendileri tarafından benimsenen ekonomik kalkınma modeli ve topluma sundukları aktörler olduğunu gizleme gayretindedirler. AKP, ulusal ölçekte kentleri ilgilendiren yasal-yönetmelik mevzuatın tek başına belirleyeni olarak, yerel yönetimlerde yaşanan sorunların bizzat sorumlusudur ve yerel ölçekte yönettiği idareler eliyle uygulamaya koyduğu pratikler bugün, ekoloji, kent hakkı, kamusal hizmetlere erişim, kentsel dönüşüm, dikey yapılaşma gibi alanlarda sorunların yaygınlaşmasına sebep olmuştur. Bu çerçevede, AKP Seçim Bildirgesindeki içerik ve yer verilen ilkeler, aktarılan gerçeklikten hareketle incelenecektir:

- **Şehir Planları**

AKP Seçim Bildirgesi içerisinde şehir planlarının öncelikli olarak ele alınması ve bildirgenin ilk maddesi olarak şehir planlarına yer verilmesi olumludur. Bu planlarla ilgili olarak parsel bazlı değişikliklerden kaçınılacağı belirtilmesi, planlama süreçlerinde şeffaflık gibi hususların altının çizilmesi, bütüncül planlama yaklaşımı açısından önem taşımaktadır. Ancak karar alma süreçlerine katılım konusunda genel geçer ifadeler dışına çıkılmamış; muhtarlık binalarındaki ilan süreci ve “en geniş katılım” gibi söylemler temellendirilmemiştir. Esas olarak planlama sürecinde benimsenen plan hazırlandıktan sonra halkın reaksiyonunun ölçülmesi ve değerlendirilmesi biçiminde özetleyebileceğimiz negatif katılım sürecinin devam ettirilmesi öngörülmüştür. Plan hazırlık aşamasında nitelikli bir katılım süreci üzerine niyet kararlı biçimde beyan edilmemiş, bu konuya ilişkin mekanizmalardan bahsedilmemiştir.

Her ne kadar parsel bazında değişiklik yapılamayacağından bahsedilmese de parçacık planlamanın temel motivasyonunu oluşturan projeci yaklaşımın devam edeceği Şehir Planları başlığı altında zikredilmiş; bu projeler eliyle şehirlerimizin çekim merkezleri olacağı öne sürülerek, kentsel mekandaki noktasal müdahalelerin yarattığı belirsizliğin ve plansızlığın sürdürüleceği bir anlamda beyan edilmiştir.

- **Altyapı ve Ulaşım**

Altyapı ve ulaşım sorunu çözülmeden şehirlerimizin gerçek anlamda şehirler olamayacağı belirtilmesi yani altyapıya öncelik verilmesi yerinde bir söylemdir. Ancak bu konunun bütünlüklü biçimde ele alınmadığı açık ve net olarak görülmektedir. Çünkü ulaşım çözümünde sadece taşıt trafiğine yönelik bir hedefin olduğu görülmektedir. Oysa ulaşım konusu içerisinde bisiklet, yaya vb. gibi bileşenlerin de olduğu bir alandır. Hatta bu bileşenlerin toplam ulaşım sistemindeki

payının mümkün olduğunca artırılması, şehirlerimizde deneyimlediğimiz ulaşım problemlerini çözme sürecinde en etkili ve öncelikli yol olarak görülmelidir. AKP manifestosu bu yaklaşımın tamamıyla uzağında olup; sokaklarımızdaki araç istilasını çözebilenin yolunun otoparklar olduğunu söyleyebilecek kadar güncel gelişmelerin uzağındadır. Bu durum AKP'nin yerel seçimlerde yaya ve bisikletli ulaşım alternatiflerini hiç düşünmediğini ve konuya bütünlüklü olarak yaklaşmadığını göstermektedir.

- **Kentsel Dönüşüm**

Bildirgede kentsel dönüşümle ilgili olarak genel ilkeler sayılmış olsa da yaşanan gelişmeler AKP iktidarının kentsel rant yaratma ve mülkiyeti transfer etme araçlarından biri olarak kentsel mekan üretiminde araçsallaştırdığı bu konu başlığında her türlü eleştiriyi hak etmektedir. Uzun yıllardır gözlendiği üzere, bugüne kadar sergilenen kentsel dönüşüm pratikleri sadece rant odaklı olmuş, hiçbir şekilde yapıların ve zeminin durumuna, afetlere karşı önlem almaya, kentteki temel bir sorunu çözüme kavuşturmaya veya toplumun ihtiyaçlarına göre bir önceliklendirme yapılmamıştır. Ayrıca rant odaklı bakış o kadar açığa çıkmıştır ki birçok şehirde boş tarımsal arazileri kentsel dönüşüm alanı olarak ilan etme noktasına gelmiştir. Bu durum konunun AKP yerel yönetimleri tarafından nasıl görüldüğünün ve nasıl kullanıldığının en net göstergesidir. Konuya yaklaşım o kadar popülist ve ideolojiktir ki kentsel dönüşüm alanlarında okul, park, sosyal tesis, kültür mekanları, vb donatılardan hiçbirine özel bir vurgu yokken millet kıraathanelerinin bu başlıkta dillendirilmesi dikkat çekicidir. Açıktır ki kentsel dönüşüm alanlarında millet kıraathanelerinden çok daha öncelikli, önemli konular vardır ve tartışılmalıdır.

- **Benzersiz Şehirler**

Bu başlık altında yer verilen ifadelerin tamamı AKP'nin uzun dönemli merkezi yönetim iktidarı ve yerel yönetim hakimiyetine ilişkin yapılmış bir özeleştirici mahiyetindedir ve olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmelidir. Çünkü TOKİ uygulamaları ile beraber rant yaratma ve belirli kesimlere oluşan bu rantı alelacele aktarma güdüsü içerisinde birçok kentimiz kimliksizleşmiş, var olan kültürel değerlerini yitirmiş, sermayenin istek ve arzularına göre biçimlenen birbirinin benzeri şehirler haline gelmişlerdir. Bu anlamda bu madde bir özeleştirici ve eleştirici metni olarak okunmalıdır. Ancak Atatürk Orman Çiftliği, İstanbul Kuzey Ormanları, başta Ankara'da olmak üzere yıkılan Cumhuriyet Dönemi eserleri, Diyarbakır'daki dönüşüm süreçleri vb. gibi çok da uzak olmayan uygulamalar göz önüne alındığında AKP tarafından seçim bildirgesinde yer alan "Her birinin kendi hikayesi olan şehirlerimizin silüetini bozan, estetik değeri olmayan, kültür varlığımıza katkıda bulunmayan projelere kesinlikle izin vermeyeceğiz. Tarihi yapıları ve mekanları şehrin günlük hayatının ayrılmaz parçaları haline getirerek gelecek nesillere miras bırakacağız." ifadesi, gerçek anlamda dürüstlükten uzaktır. Çünkü kentleri

kimliksizleştiren uygulamaların büyük bir paydasını da bugün hala sistematik bir biçimde devam ettirilmekte olan bu tür yıkım faaliyetleri oluşturmuştur.

- **Çevreye Saygılı Şehirler**

Bu başlıkta “kitlesele tüketimden kaynaklanan atıkların çevreyi kirletmesine engel olacağız” ifadesi genel ve olumlu bir ilke olarak konulmuş olsa da konunun bütünlüklü şekilde çözümüne yönelik bir iradenin olmadığı açık ve net olarak görülmektedir. Çünkü bu konu ile ilgili olarak sadece son kullanıcıları hedefleyen Sıfır Atık Projesi referans verilen proje olmuştur. Oysa bilinmektedir ki Ergene Nehri, Kızılırmak, Sapanca, Manyas, Eber, Akşehir Gölleri, Susurluk, Menderes, Gediz havzaları gibi birçok su kaynağı kentsel atık ve sanayi odaklı kirlenmeden yoğun biçimde etkilenmekte ve uzun yıllardır hiçbir ciddi önleyici çalışma yapılmamaktadır. Bunun yanında birçok kentte, özellikle ağır sanayi üretimi yapılan organize sanayi bölgelerindeki yeraltı su kaynaklarının kullanımında, toprak ve hava kirliliği gibi çevresel kirlilikte eşik değerlerin aşıldığı bilimsel raporlarla da ortaya koyulmasına rağmen gerekli önlemler alınmamakta, aksine şirketlerin uyması gerekli standartlarda esnekliğe gidilen yasal değişiklikler yapılmaktadır. Ayrıca millet bahçelerinin çözüm olarak önerilmesi manidardır. Üstüne üstlük Millet Bahçeleri ile ilgili olarak “Halkımızın ailesiyle huzur içinde vakit geçirebileceği, dinlenebileceği, sosyal ve kültürel faaliyetlere katılabileceği Millet Bahçelerini her şehrimize yaygınlaştıracacağız” ifadesi dikkat çekicidir. Çevreye saygılı şehirler denilince sadece Millet Bahçesinin akla gelmesi ve çevre ile kurulan ilişkinin kutsal aile kurumu üzerinden tariflenmesi iktidarın topluma bakışının bir ifadesidir. Bu anlayışa göre, çevre ile kurulan ilişkiyi tanımlayan tek kentsel donatı şehir içi parklardır ve bu parklar “millet bahçesi” olarak tarif edilmektedir. Şehir içerisinde bulunan veya kent çeperini saran doğal alanlara ilişkin hiçbir önerme veya ifade yoktur. Oysa şehirlerin nüfusu arttıkça yüzlerce kilometre ötedeki su kaynakları ve ormanlık alanların artık kentlerle yakın ilişkisi vardır ve çevre konusu şehir sınırları içerisinde değerlendirilebilecek bir konu olmanın çok ötesine geçen, ekolojik bütünlük içerisinde ele alınması gereken bir konu haline gelmiştir fakat bildirgede çevreye saygı ve bunun mekanda ifade şekli millet bahçelerine indirgenmiştir.

- **Yatay Şehirleşme**

Şehirlerin yapılaşma karakteri belirlenirken yatay veya dikey yapılaşma kavramları yerelin, kentlerin özgün koşullarına göre değerlendirilerek karar üretilmesi gereken bir konu olup, genel bir ilke olarak ortaya konulması bilimsellikten uzaktır. Bununla birlikte, İstanbul’da, Bursa’da, Ankara’da ve uzun zamandır AKP yönetiminde olan sayısız yerel yönetim biriminde parsel bazlı plan değişiklikleri ile emsal artışı yapılarak çok katlı binaların inşa edildiği; kent silüetlerini ve kentin mimari kimliğini bozacak seviyede dikey şehirleşmenin bizzat bu belediyelerde en üst seviyede uygulamaya konulduğu bilinmektedir.

- **Halkla Birlikte Yönetim**

Bu başlık altında katılım süreçlerine yapılan vurgu önemlidir. Katılım mekanizması içerisinde Şehir Meclisleri önemli ve yeni bir yapı olarak öne çıkmaktadır. Bununla birlikte, geçmiş dönemlerde birçok enerji yatırımı kararında, önemli ulaşım projelerinde ve kentsel dönüşüm uygulamalarında hiçbir şekilde halkın öne sürdüğü itirazların göz önüne alınmadığı, üstelik çoğu örnekte yasal olarak zorunlu katılım toplantılarına dahi sokulmadığı bilinen bir durumdur. Karar alma süreçlerinde, söz konusu maddeye yer verilmesi önemli olsa da uygulanırlığı dikkatle takip edilmelidir.

- **Tasarruf ve Şeffaflık**

“Her faaliyetimizi, en başından en sonuna kadar milletimizin gözü önünde, her türlü bilgiye, belgeye erişimin açık olduğu bir yöntemle yürüteceğiz.” ifadesi önemlidir. Ancak geçmişteki uygulamalar düşünüldüğünde, bu genel geçer söylemin nasıl somutlaşacağına ilişkin bir yapı veya süreç önerisinin bulunmaması söz konusu ilkeyi dayanaksız kılmaktadır.

- **Değer Üreten Şehirler**

“Şehirlerimizi gayrimenkul odaklı zenginleşme aracı olmaktan çıkartıp, insanın kültürel ve ekonomik üretkenliğinden kaynaklanan katma değerle güçlenen mekânlar haline getireceğiz. Bir başka ifadeyle şehirlerimizin gayrimenkul rantıyla değil, geleceğe medeniyet mirasımız olarak bırakabileceğimiz iyilik, merhamet, kültür, sanat ürünü eserlerle değerlendirilmesini sağlayacağız.” ifadesi geçmişteki uygulamalarının özelleştirisi olarak algılandığında kendi içinde olumludur. Ancak bu gelecek için bir vaat olarak kabul edildiğinde, gerçekleştirilmesi için AKP tarafından kurumsallaştırılan yapıları çevrenin yeniden üretimi üzerinden, inşaata dayalı ekonomik kalkınma modelinin terk edilmesi anlamına geleceği açıktır. Bu açıdan bakıldığında son derece olumludur ve AKP'nin yöneteceği yerel birimlerde uygulamada ne şekilde ve ne ölçüde hayata geçireceği takip edilmelidir.

- **Akıllı Şehirler**

Manifestoda yer verilen akıllı şehirler kavramı, kent bilgi sistemleri veya kentsel hizmet sunumunda teknolojiye başvurulması şeklinde ele alınmıştır. Kuşkusuz bu alan önemlidir fakat kentsel hayatta teknolojik yeniliklere başvurarak vatandaşların hayatını kolaylaştırma yönündeki politika, söz konusu hizmetlere adil erişim ile desteklenmelidir. Aksi takdirde, toplum içerisindeki eşitsizliği besleyen bir uygulamalar bütünü olarak kalma riski taşımaktadır.

CHP 2019 Yerel Seçim Bildirgesi

Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) İktidar partisinden sonra yerel yönetimlerde en büyük oranda yönetme hakkını elde etmiş partidir. Birçok şehirde oldukça uzun zamandır yerel yönetim deneyimi olan CHP'nin 31 Mart Yerel Seçimlerine yönelik olarak hazırladığı bildiregeye ilişkin genel anlamda ve öne çıkan belirli maddeler özelinde inceleme yapılmış olup; değerlendirmelerimiz aşağıda sunulmuştur ancak, uzun süredir CHP'li belediye başkanlarının yönetiminde olan yerelerde sergilenen pratiklerin de, AKP pratiklerine benzer biçimde, bu bildirgedeki içerikten uzak nitelikte olduğunu belirtmek gerekmektedir.

- **Demokratik ve Etkin Yönetim**

Bu madde altında vurgulanan kamu yararı ve hukukun üstünlüğü gibi kavramlar ve bu ilkeler doğrultusunda icra edileceği söylenen tarafsız ve etkin hizmet anlayışı, yerel yönetimlerin en önemli görevlerinden biri olan kamusal hizmetlerin adil sunumu açısından önem arz etmektedir. Ayrıca “kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve göçmenler gibi dezavantajlı kesimlerin” bu madde içerisinde ayrıca belirtilmesi pozitif ayrımcılık bağlamında benimsenen bir tutumdur. Belirtilen bu hususların nasıl gerçekleştirileceği ise önem arz etmektedir. Bu konuda doğrudan demokrasinin işletilmeye çalışılacağı belirtilmiş ve bunun için, “Mahalle Konseyleri”, “Semt Meclisleri” gibi girişimlerinin teşvik edileceği belirtilerek karar alma süreçlerine halkın doğrudan katılımını sağlayacak düzenlemelerin hayata geçirileceği belirtilmiştir. Bu kapsamda demokrasi niteliğinin artırılmasındaki en önemli hususların başında gelen katılımçılık, şeffaflık ve hesap verebilirliğin sağlanmasına yönelik altı çizilen bu maddelerin yerinde ve önemli olduğu belirtilmelidir. Ancak, CHP önceki yerel yönetim deneyimlerinde bu hususu temel bir ilke olarak kurumsallaştıramadığı için bildirgede yer verilen söylemlere ilişkin pratik uygulamalar önümüzdeki dönem takip edilmelidir.

- **Hayat Pahalılığı, Üretim ve Hakça Bölüşüm**

Tüm yurttaşlar olarak deneyimlediğimiz kriz ortamında, yaşam koşulları zorlaşan halkımızın hem gelir hem de gider kalemlerinde yerel yönetim uygulamalarının etkisi yadsınamaz ölçüdedir. Öncelikle bildirgede yerel yönetim bütçelerinde israfa ve gereksiz harcamalara son verileceğinin belirtilmesi önemli olsa da konuya ilişkin bu tasarrufların öncelikle hangi hizmet kalemlerinde ne şekilde yapılacağının belirtilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte yerel yönetimler eliyle sunulan eğitim, sağlık, ulaşım gibi kentsel hizmetlerin hemen hemen hepsinde vaad edilen fiyat indirim uygulaması, ekonomik krizin kendini her geçen gün hissettirdiği gündelik hayatta en kısa sürede ve doğrudan refah artıracak eylemler olarak öne çıkmaktadır. Ancak başta uzun zamandır CHP'nin yönetiminde olan İzmir BŞB'de toplu ulaşım

ücretlendirmesinde yürürlükte olan “artı para” uygulaması, vaad edilen fiyat indiriminin aksine ulaşım hizmetinde adaletsiz bir pratik olarak uygulanmaya devam etmektedir. Bu sebeple, bildirmede söylemsel düzeyde olumlu olarak değerlendirilen ilkenin, uygulanma aşaması dikkatle takip edilmelidir.

Ayrıca “Yoksullukla Mücadele” başlığı altında “dezavantajlı” kesimlerin en başında gelen çocuklara ayrı ve geniş bir başlığın ayrılması; çocukların gelişimine yönelik maddelere yer verilmesi bildirgenin en olumlu görülen taraflarındandır. Bununla birlikte, yaşanan ekonomik kriz kendini geniş halk kesimleri üzerinde en çok tarım ürünlerindeki pahalılık üzerinden hissettirmektedir. Bu başlık altında tarımsal üretimi artıracak ve üreticiyi destekleyecek siyasaaların tamamı günümüz koşullarında yerel yönetimler tarafından kılavuz edinilmesi ve aciliyetle uygulamaya konması gereken ilke kararları niteliğindedir. Ancak tarımın bugün yaşadığı kriz uygulanan hatalı yapılaşma kararlarıyla da doğrudan ilişkilidir. Yani tarımsal üretim, tarım alanlarının korunması ve geliştirilmesi anlamında doğrudan bir planlama meselesidir ve bu bildirmede tarım alanında yaşanan krizin planlamayla ilişkisi hiçbir şekilde kurulmamıştır. En net şekilde tarım alanlarının korunması yerel idarelerin öncelikli konusu olmalı ve yerel yönetimlerin bu konudaki açık beyanlarını kamuoyuyla paylaşmaları gerekmektedir.

- ***Sürdürülebilir Kentler***

Bu konu başlığı bildirge içerisinde oldukça geniş kapsamlı biçimde ele alınmıştır. Bu başlık altında kentlerin fiziki ve sosyal yapıları olmak üzere iki ana başlık altında kentlere ilişkin önerilerin hazırlandığını söylemek mümkündür. Öncelikle bu başlığın “afet” konu başlığı altında başlaması önemli ve anlamlıdır çünkü küresel ölçekte yaşadığımız ekolojik yıkım, bugün kentlerimizde birçok doğa olayının afet olarak yaşanmasına ve telafisi mümkün olmayacak boyutlarda can ve mal kayıpları ile sonuçlanmasına sebebiyet vermektedir. Ancak kabul etmek gerekir ki bu afetler içerisinde en büyük ölçekli yıkım yaratacak olanı şüphesiz depremlerdir. Bu anlamda kentsel dönüşümün doğrudan afetle ilişkilendirilmiş olması, Deprem Master Planlarına referans verilerek toplanma merkezlerinin kurulmasına yönelik çalışmaların yapılacağına ifade edilmesi oldukça önemli ve bütüncül bir bakış açısını yansıtmaktadır.

Ayrıca kentsel dönüşüm konusunda sosyal ve mekânsal açıdan ayrışma yaratmayacak biçimde, kentlerin bütünlüğünün önemine vurgu yapılması önemlidir. Çünkü güncel uygulamalarda, kentsel dönüşüm projeleri sosyal ve fiziki anlamda kentsel alanları ayrıştırmakta ve kentlerimiz ilişkisiz, içe kapalı yaşam birimlerinin toplamı haline gelmektedir. Bu durum esas itibari ile kentlerimizde kentsel dönüşüm eliyle ürettiğimiz sosyo-kültürel fay hatları yaratmaktadır.

Diğer taraftan, şehirlerimizin fiziki ve sosyal gelişimini belirleyen en önemli belgeler olarak şehir planlarının ayrı bir başlık altında ele alınmaması, bu bildirgenin en önemli eksikliği olarak söylenebilir. Ancak akabinde mekânsal planların bölgesel eşitsizliği önleyecek en önemli araç olarak görülmesi ve plan kademeleri arası bütünlüğün ve uyumun altının çizilmiş olması kentsel politika planlaması açısından doğru bir yaklaşımdır. Ayrıca alışveriş faaliyetlerinin kentlerin ortak yaşamında tek unsur olmadığı belirtilmiş olması dikkate değerdir. Ancak *“Kentlerde kamusal mekanları oluşturan, meydanları, parkları, kıyıları, diğer açık ve yeşil alanları koruyacağız. Kentlilik bilincinin ve bir arada huzurlu yaşamın temelini, nitelikli ve yoğun kullanılan kamusal mekanlar aracılığıyla sağlayacağız”* ifadesi iddialı şekilde yer almasına rağmen bildirgenin en önemli, en olumlu ve en iddialı cümlelerinden biri olarak bu ifadenin inandırıcılığı sorgulanmaya muhtaçtır. Çünkü başta ülkenin önemli metropol kentlerinden olan İzmir olmak üzere, çok sayıda CHP’li belediye yönetimlerinde de AVM-Rezidans konseptinde birçok proje hayata geçirilmiş; kent içinde kalan önemli kamusal-kentsel yeşil alanlar yapılaşmaya açılarak, mekânsal ve sosyal anlamda kentlerin bütünlüğü bozulmuştur. Buna ek olarak, “kültürel miras” kavramı sadece temel ilkeler başlığı altında yenilikçi ve akıllı kentlerle birlikte ele alınmış, metnin içeriğinde kültürel mirasın korunmasına yönelik herhangi bir vurgu yapılmamıştır.

Bu bildirmede **“Sürdürülebilir Kentler, Çevre Dostu Yerel Yönetimler”** başlığı altında çevre ve doğa korumaya ilişkin birçok ilke ve taahhüt yer almaktadır. Hayvan Haklarının Korunması, Gıda Güvenliği, Sağlık Beslenme Hakkı, Temiz Su Hakkı gibi birçok başlıkta düzenlemelerin yer almış olması ve bunların birçoğunun hak olarak tanımlanmış olması oldukça doğru bir yaklaşımdır. Ayrıca sağlıklı ve güvenli gıdaya erişim aracılığıyla yaşadığımız kriz ortada iken doğal tarım ve kooperatifler anlamında önerilerin mevcut olması memnuniyet vericidir. Ancak tarımın yoğunlaştığı birçok ilin yerel yönetimlerini elinde bulunduran CHP’nin, tekil deneyimler dışında, hala gıda konusunda gündem yaratacak bir model ve işleyiş ortaya koyamamış olması eksiklik olarak görülmelidir. Bunun yanında esasen günümüzde kentlerde yaşadığımız her türlü işleyişte izleri ve etkisi görülen kırsal alana ilişkin, yeterince kapsamlı bir çalışma ve değerlendirmenin bu bildirmede ortaya konulduğunu söylemek mümkün değildir.

Bununla birlikte sosyal alanda kent yaşamında dezavantajlı kesimler olarak gençlere, çocuklara, yaşlılara ve engellilere yönelik özel alt başlıklar altında ilkelerin ve vaatlerin belirtilmiş olması önemlidir. Ayrıca, ülkemizin karşılaştığı en önemli toplumsal sorun olarak toplumsal cinsiyet eşitliği ile birlikte göç sorununun ele alınmış olması bildirgenin altı çizilerek öne çıkarılması gereken en önemli yönlerindedir. Bu konular yerel yönetimlerin önlerinde, yaklaşımlarına göre en önemli problem veya olanak alanı olarak durmaktadır.

HDP 2019 Yerel Seçim Bildirgesi

Halkların Demokrasi Partisi uzun dönemdir TBMM’de gruba sahip olan; daha çok ülkemizin Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde temsiliyet elde eden ve yerel seçimlerde neticesinde bu bölgelerde çok sayıda belediyeyi yönetme hakkına sahip olarak, partinin yerel yönetim anlayışını uygulamaya geçirme şansını yakalayan fakat çok sınırlı deneyimler dışında somut bir yerel yönetim modeli oluşturamayan bir partidir. Ancak son yerel seçimde, halkın oylarıyla seçilen belediye başkanlarının tamamına yakınının görevlerine AKP Hükümeti’nin kayyım atamaları sonucunda son verilmiştir. Bu süreç HDP’nin yerel yönetimleri elinde bulundurduğu bölgede seçimlere, yerel demokrasiye ve halk iradesinin temsiliyetine ilişkin ciddi sorunlar yaratmıştır. Bununla birlikte, AKP döneminde yerel yönetimler üzerindeki merkezi vesayet in en doğrudan temsili olarak kayyım atama politikası, yerel demokrasiye ve temsiliyete önemli ölçüde darbe vurmuştur. Bu sürecin yarattığı etkinin doğal bir sonucu olarak; 31 Mart 2019 Yerel Seçimlerine ilişkin oluşturulan bildirgenin ana teması hak ve özgürlük kavramlarını odağa alacak şekilde oluşturulmuş ve bildirgenin başlığı “Daha Çok Özgürlük, Daha Çok Hak ve Daha Çok Hayat” olarak belirlenmiştir. Ayrıca HDP bu yerel seçimi bir demokrasi referandumu olarak gördüğünü bildirgenin başında belirtmiş ve diğer partilerden çok daha net ve keskin şekilde genel siyasi tartışmalar ekseninde 31 Mart Yerel Seçimlerini algıladığını ortaya koymuştur.

Bu bölümde diğer partiler özelinde yapıldığı gibi HDP’nin hazırlamış olduğu Bildirge incelenmiş olup, hem genel anlamda hem de kendi yönetiminde bulunan illerde bugüne kadar ortaya koyduğu pratikler çerçevesinde görüşlerimiz aşağıda sıralanmıştır.

1. Yerel Yönetimler “Doğrudan Demokrasinin” yeşereceği yerler olarak görülmüş, eşitlik, farklılıklara saygı, bildirgede en çok kullanılan kavramlar olarak önemle vurgulanmıştır. Demokrasinin sürekli yara aldığı ülkemizde yerel yönetimleri doğrudan demokrasinin en iyi temsil edilebileceği ölçek olarak ele almak bildirgenin olumlu tarafıdır.
2. Bütçe içerisinde yoksul bırakılan bölgelere pozitif ayrımcılığın yapılacağı belirtilmesi toplumcu-halkçı belediyeçilik açısından önemlidir. Ayrıca bütçe gelir giderlerinin duyurulacağı belirtilmesinin şeffaflık açısından önemli olmasına rağmen, bunun sıklığı ve sürecinin belirtilmemiş olması eksiklik olarak söylenebilir. Bütçenin denetlenebilir ve şeffaf olması bilindiği üzere katılım ve demokrasi açısından en önemli konulardan biridir.

3. Bildirgede, “Yerel Ekonomiye Güçlendireceğiz” başlığı altında da katılımcılık vurgusuna önemle yer verilmiştir. Ancak burada hemen belirtmek gerekir ki HDP bugüne kadar ülkemizde kırsal karakteri en yüksek bölgelerin yerel yönetimlerini elinde tutmuş; bu konuda uzun süreli bir deneyime sahip bir siyasi parti olmasına rağmen, yerel ekonomi başlığında kırsal bölgelerin kalkındırılmasından ve kır-kent ilişkisinden hiç bahsedilmemesi bir eksiklik. Ayrıca, kentlilere malın güvenli, hızlı ve ucuz şekilde ulaştırılmasının hedeflendiğinin belirtilmesi de yine aynı deneyimler nedeniyle yetersiz kalmış, yerel ekonomi başlığı altında kırsal alanlara yönelik daha güçlü vurguların yapılması beklenmektedir.
4. Yerel Ekonomi başlığı altında “Kent içinde yeni AVM inşaatlarına izin vermeyeceğiz. AVM’lere karşı sosyal, işlevsel ve kentsel mekânları planlayacak, geleneksel çarşıları destekleyeceğiz.” ifadesi mevcuttur. Bu ifade kentsel ekonomi ve politika planlaması açısından akılcı bir söylemdir fakat uzun yıllardır başta Diyarbakır olmak üzere birçok ilin yönetimini elinde bulunduran HDP’nin kent içerisindeki uygulamaları diğer partilerin faaliyetlerinden farklı olmamıştır. Uzun süreler HDP siyasi çizgisine mensup belediye başkanlarının yönetiminde olan birçok kentte de, ülke bütünündeki neoliberal kentleşme siyasalarının bir ürünü olarak AVM yapıları inşa edilmiş ve bu anlamda bir karşı duruş gösterilmemiştir. Geline noktada, bildirgede yeni AVM inşaatlarına izin verilmeyeceği yönündeki ifadeyi bir özeleştirici olarak kabul ederek, ileriki faaliyetleri izlemek gerekmektedir.
5. Yerel Ekonomi Başlığı Altında “Kentlerdeki tarihi ve turistik yapılarının kendi dokularına uygun bakım ve onarımını yaparak ziyaret edilebilecek hale getirecek, dünyaya tanıtılması için ilgili kurum ve kuruluşlarla ortak çalışmalar yürüteceğiz” ifadesi yerelliklerde bulunan doğal, tarihi ve kültürel miras öğelerine yönelik bir duyarlılığı göstermesi açısından önem taşımaktadır. Geçmiş dönemlerde, HDP belediyelerinin önemli koruma alanlarının niteliğine zarar verecek uygulamalara imza atmasının ardından bildirgede belirtilen koruma vurgusu dikkate değerdir ve gelecek dönem uygulamaları bu çerçevede takip edilmelidir.
6. Yoksullukla mücadele kısmında “Paylaşımçı Sosyal Dayanışma Ağları” ve “Yoksullukla Mücadele Dernekleri” gibi dayanışma temelli yapılara yapılan vurgu önemlidir. Ancak günümüzde kırsal alanlarda yaşayan nüfusun yoksulluktan en çok etkilenen kesim olduğu ortadayken, bu bölümde kırsal kesime yönelik ayrı vurgu ve önermelerin de yer alması beklenmektedir.
7. Sağlıklı ve güvenli gıdaya erişim konusu günümüzde en yakıcı şekilde hissedilen bir sorun alanıdır. Uluslararası gıda şirketleri aracılığıyla sermayenin bir anlamda egemenlik kurduğu; yerel zenginlikleri ve tarımsal karakteri yok ederek toplum sağlığını tehlikeye atan bu sürecin yakın gelecekte çok daha yakıcı biçimde kendini

hissettiacağı açıktır. Bu anlamda “endüstriyel gıda işletmeciliğinin büyüttüğü tekelleşmenin önüne geçmek anlamında doğal tarım kooperatifleri ve gıda toplulukları” üzerinde durulması yerinde bulunmuştur. Yerel yönetimlerin yeni dönemde yurttaşlara üretim ve tüketimin örgütlenmesi sürecinde ve gıda tedarikinde önemli işlevler üstleneceği; bu doğrultuda bildirmede bu gerçeklikten hareketle gıda sorununa değinilmesi, bildirgenin belirtilmesi gereken bir özelliğidir. Ayrıca kendi kendine yeten kent modeli, kent bostanları gibi günümüzde kır-kent ilişkisinin yeniden yorumlandığı örneklerin bildirmede yer alması da değerli bulunmuştur.

8. “Topluma Yatırım Yapacağız” başlığı altında “dezavantajlı” gruplar ve toplumsal cinsiyet eşitliği üzerine yapılan vurgu önemlidir. Ayrıca kentsel hizmetlerden faydalanma anlamında sadece kentte yaşayanlar değil, kente dışarıdan gelen (hastane, eğitim vb) kitlelerin düşünülmesi ve bildirmede yer almış olması sosyal adaleti önceleyen bir yerel yönetim açısından önem arz etmektedir.
9. Bu bildirme net şekilde toplumsal cinsiyet eşitliği anlamında en öne çıkan, eş başkanlık başta olmak üzere kadını öne çıkaracak biçimde bu konuyu en kapsamlı ve erkek egemen toplum eleştirisi çerçevesinde ele alan bildirme olduğunu belirtmek gereklidir. HDP, bu konu başlığında, uzun yıllardır sahip olduğu deneyim incelendiğinde söylem ve pratiği uyumlu bir şekilde hayata geçirmeyi başardığı söylenebilir.
10. “Çocuk” başlığı altında özel vurgu yapılarak çocuk istismarı ile ilgili ve sokaklarda yaşayan ya da çalışan çocuklarla ilgili önerilerin yer alması, konunun hassasiyetle çalışıldığını; toplumsal yapıdaki sorunların tespit edilerek bu hususta çözüm önerilerinin sunulacağını göstermektedir.
11. Bildirme yaşlılar, çocuklar, engelliler, kadınlar, gençler vb dezavantajlı gruplara yönelik birçok olumlu ve önemli önerileri ile diğerlerine göre öne çıkmaktadır. Diğer taraftan, mülteci konusuna onurlu yaşam temelinde ayrı bir başlık içerisinde yer verilmiş olması, bu bildirmede altı çizilmesi ve olumlanması gereken bir konu olduğu söylenebilir. Üstelik HDP’nin, kentlerimizin birçoğunda en önemli konu başlıklarından biri haline gelen mülteci konusunda “birlikte, onurlu yaşam” politikasının, sahiplenilmesi ve yaygınlaştırılması gereken bir tutum olduğunu da belirtmek gereklidir.
12. “Demokratik Kent Planlaması Yapacağız” başlığında, kentlerin asıl sahibinin sermaye değil, halk olduğu yönündeki vurgu ile beraber, kent hakkı, barınma hakkı, herkes için konut hakkı, yerinde dönüşüm gibi kavramların öne çıkarılması; katılım süreçlerine vurgu yapılması; şeffaf belediye yönetiminin vaadedilmesi; yerel özgü mimari kimliğin korunması için tedbirlerin alınacağını belirtmesi; ekolojik

değerlere duyarlı kent planlamasının hayata geçirileceğinin belirtilmesi önem taşımaktadır. Bununla birlikte, HDP'nin söylemsel düzeyde olumlanan söz konusu kavramlarının, belediye pratiklerinde tarım alanlarının korunması, ekolojik değerlerin kuşaklar ötesi yarar çerçevesinde uzun erimli korunması ilkelerine geçmiş dönemlerde ayrı düştüğü; bu temelde yönetimine sahip olduğu birçok kentte, kent çeperlerindeki tarım arazilerinin parsel bazlı plan değişiklikleri ile imara açıldığı; planlama süreçlerinde şehircilik ilke ve esaslarının aksine bir takım uygulamalar geliştiği bilinmektedir. Gelineen noktada, seçim bildirgesinde demokratik, eşitlikçi ve ekolojik değerlere duyarlı bir kent planlamasının vurgulanması önemlidir ve sonraki süreçte yerel yönetim pratikleri bu minvalde takip edilmelidir.

13. “Doğaya Sahip Çıkacağız”, “Bütün Canlıların Haklarını Savunacağız” başlıkları altında bu politika setine dair “Kent Suçu Yönetmeliği” gibi bir kavram çerçevesinde yazılı ve somut bir uygulamaya dayandırılması halka karşı verilmiş önemli bir sözdür ancak aynı şekilde bu hususun takipçisi olmak gerekmektedir.
14. Günümüzde önemli ve sürekli gündeme gelen bir konu olarak su hakkı ve suya erişim hususuna değinilmesi; 10 metreküpe kadar hanelere ücretsiz su temininin sağlanması; ambalajlı sulara karşı bir tavır alınarak musluk suyunun içilebilir ve niteliği yüksek bir hale getirilmesi, yoksullukla mücadele ve suya erişim konusunda önem taşıyan politikalardır.

Özet olarak, toplumsal cinsiyet eşitliği, karar alma süreçlerine halkın katılımının etkinleştirilmesi, kültürel haklar, ekolojik değerlerin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması; kentsel-kamusal alanların korunması, yoksullukla mücadele ve herkes için güvenli bir çevrede yaşama hakkının tesis edilmesi gibi kritik hususlarda bildirgede sunulan politikalar şehir planlama meslek alanı ve halkçı yerel yönetim literatürü açısından olumlu bir içeriğe sahiptir ve geçmişte HDP yönetiminde olan yerelliklerde sergilenen aksi yöndeki pratik ve deneyimlere ilişkin olarak da bir özeleştirici niteliğindedir. Bundan sonraki süreçte, kamuoyuna açıklanan bildirgede öne sürülen politikaların pratik karşılığını takip etmek gerekmektedir.

İyi Parti 2019 Yerel Seçim Bildirgesi

İlk defa yerel seçimlere katılacak olan İyi Parti 2019 Yerel Seçim Bildirgesinde genel olarak yardım temelli bir belediyecilik anlayışı göze çarpmaktadır. Ayrıca genel bir kent politikası belirtilmemiş ve kent planlarına yönelik hiçbir ifade geçmediğini belirtmek gerekmektedir. Temel olarak yoksul halk kesimlerinin yanında olmak ve teknolojiye dayanarak “sorunları” çözmek şeklinde maddeler sıralanmıştır. Yine toplumsal cinsiyete duyarlı bir yaklaşım ve “dezavantajlı” gruplara yönelik politikalar da metinde yer almamaktadır. Sosyal ayrışmanın önlenmesi gibi genel ifadeler geçerken mültecilerin kent güvenliğini olumsuz etkilediği tespiti ve kentlerde kota uygulaması ayrımcılığı azaltmayan, aksine arttıran söylemler olarak görülmektedir.

İyi Parti 2019 Yerel Seçim Manifestosu’nda “İyi Belediyecilik Bileşenleri” olarak tanımlanan 6 ana başlık bulunmaktadır:

- **Bilim ve Teknolojiyi Esas Alan Belediyecilik**

Bu başlıkta tanımlanan maddeler “akıllı iyi kentler” kurarak teknolojiyi kentleşmede ve kentsel verinin işlenmesinde aktif hale getirebilmek; CBS’yi kullanarak verileri işlemek ve “Kentlerdeki üniversiteler, meslek odaları, sivil toplum kuruluşları, kamu kurum ve kuruluşları ile belediyelerin bütün birimleri arasında veri paylaşımı ve ortak çalışma alanı oluşturmak” şeklindedir ve olumlu bir içeriğe sahiptir. Aynı zamanda kamusal alanlarda ücretsiz internet hizmeti sağlamak olumlu sayılabilecek başka bir kamusal hizmet olarak nitelendirilebilir.

- **İnsan Odaklı Sosyal Belediyecilik**

Bu maddede, özellikle yardım temelinde şekillenen bir belediyecilik anlayışı ortaya konulmuş; sosyal belediyecilik ile ilgili politikalar oldukça yetersiz kalmıştır. “dar gelirliye destek vermek”, “iyi kart” uygulamasıyla yardıma muhtaç olanlara nakdi yardım yapmak, “iyilik evleri” ile gelen yardımların dağıtım organizasyonunu gerçekleştirmek yardım temelli politikalardan bir kaçıdır.

Aynı zamanda tüm metinde geçen kadına yönelik politikalar sadece bu maddede “Kadınlar iyi olacak” başlığı altında toplanmıştır. Toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik bir politika metnin hiçbir yerinde geçmemesi dışında kadına yönelik bu madde ise “Aile eğitimi, evlilik, çocuk eğitimi, madde bağımlılığı ile mücadele” gibi konularda kadınlara yönelik eğitim ve bilgilendirmelerin yapılacağına odaklanmış, toplumsal hayatta ve yerel siyasetteki eril dil ve uygulamalara yönelik bir eleştiri veya müdahale getirememiştir. Hatta bir tek bu maddede yer verilen kadına yönelik politikalar, maddede sık sık “kadınlarımız” şeklinde ifade edilerek bu dil ve tutum benimsenerek yeniden üretilmiştir. Yine bu maddede sosyal ayrışmanın önlenmesine yönelik ifadeler geçerken bir alt başlıkta “güvenli ‘iyi’ kentler” tanımlamasında

göçmen ve mülteciler nedeniyle toplumsal sağlığın, huzurun ve güvenliğin tehdit edildiği belirtilmiştir.

Tüm bildirme metninde göç ve mülteci konusuna bir tek bu madde içerisinde yer verilmiştir ki burada da mültecilerin toplum huzurunu ve güvenliğini bozduğu öne sürülerek bölgesel mülteci yerleşimlerine son verileceğinden ve kente gelen mültecileri alabilme kotalarının oluşturulacağından bahsedilmektedir. Göçmen ve mültecilere yönelik bu ayrıştırıcı dilin sosyal ayrışmayı önlemeyeceği aksine derinleştireceği açıktır.

- ***Katılımcı Belediyecilik***

Söz konusu maddede geçen iki başlıkta özet olarak kent meclislerinin aktif hale getirilmesi, mahalle ölçeğinde “Komşuluk Birlikleri” adı altında yapılar oluşturulacağı ve muhtarlıklara belediye bütçesinden ödenek sağlanacağı belirtilmiştir. Fakat planlama çalışmalarının hazırlanma ve onama süreci ve bu süreçte katılımın sağlanabilmesi için hangi yöntemin izleneceği konusunda somut bir açıklama getirilmemiştir. Metnin bütününde de kent planlarına yönelik bir ifade bulunmamaktadır. Bununla beraber, belediye hizmetlerinin mobil uygulamalar aracılığıyla vatandaşın görüşüne sunulacağı ve böylelikle halkın karar alma mekanizmasına katılımının sağlanacağı yönündeki ifade çağın gereklerine uygun ve olumludur.

- ***Ekonomik Kalkınmada Etkin Belediyecilik***

Yerli ve yabancı yatırımcının kentlere yatırım yapmasının sağlanması ve yerli-milli işçi üretimi bu maddede dikkat çekici başlıklardır. Başlıkta genellikle sık kullanılan genel geçer ifadeler ile kentsel kalkınmanın sağlanacağı ifade edilmiştir. Büyük işletmeler karşısında küçük esnafı güçlendirmek olumlu olarak görülebilse de “Esnaf Puantaj Sistemi (EPS)” olarak ifade edilen ve belediye hizmetlerinden öncelikli yararlanmayı sağlayan ödüllendirme sisteminin nasıl işleyeceği belirtilmemiştir. Aynı zamanda “iş kazasına uğrayanlara, hukuksal ve sosyal yardım sağlanacağı” ile ilgili ifade metnin tümünde geçen yardıma dayalı politiklardan biri iken iş kazalarının engellenmesine yönelik herhangi bir politika ve çalışmadan bahsedilmemiştir. Yine istihdam koşullarının dezavantajlı gruplar için iyileştirilmesine yönelik de herhangi bir ifade bulunmamaktadır. Kente özgü ürünlerin markalaşması, tarımsal üretim ile ilgili olarak ürün desenin çıkarılması, toprak niteliğine uygun ürün çıkarılması için planlama hizmetinin verilmesi, kooperatifleşmenin teşvik edilmesi gibi üretim odaklı maddeler yerelliklerin ekonomik olarak güçlenmesi için gerekli ve doğru tariflenmiş politiklardır.

- ***Ulaşımında Akılcı Belediyecilik***

Kentlerde raylı sisteme öncelik verileceği, toplu taşımada elektrikli araç kullanımına geçileceği, ucuz ve indirimli ulaşımın teknolojik kolaylıklarla sağlanacağı, öğrencilere okula gidiş-geliş saatlerinde ücretsiz ulaşım sağlanacağı, bisiklet ve yürüyüş yollarının kullanıma açılacağı, akıllı ulaşım uygulamaları ile ulaşım sorununa çözümler getirileceği aktarılmıştır. Birçok olumlu vaad bu başlık altında belirtilmesine rağmen engelli, yaşlı ve diğer “dezavantajlı” gruplara yönelik bir politikanın tanımlanmamış olması önemli bir eksiklik olarak belirtilmelidir.

- ***Çevre Dostu Belediyecilik***

Bu bölümde kaçak yapılaşmaya karşı insansız hava araçlarının kullanılacağı ve derhal bu yapılara müdahale edileceği belirtilmiştir. Ayrıca eko-kent, eko-köy gibi uygulamalardan bahsedilmiştir. Su rezervlerinin korunmasına yönelik ifade önemlidir fakat metinde su bir hak olarak tanımlanmamış ve sadece fiyatlarının ucuzlatılacağından bahsedilmiştir. Yine afete dayanıklı kentler maddesinde erken uyarı sistemlerinin kurulması, risk yönetme ve zarar azaltma birimlerinin kurulması gibi vaatler bulunurken afete dayanıklı kentleşmeye yönelik herhangi bir ifade veya somut bir uygulama ortaya konmamıştır.

4- Nasıl Bir Yerel Yönetim?

31 Mart 2019’da yapılacak olan yerel seçimler, çok sayıda ilki bünyesinde barındırmaktadır. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçilen 16 Nisan 2017’deki Anayasa değişikliğinden sonra, 24 Haziran 2018 tarihinde yapılan seçimler ile Anayasa değişikliğinde öngörülen düzenlemeler yürürlüğe girmiştir. Yapılan düzenlemelerin yasama, yargı ve yürütmeye etkileri ile “**devletin hükümet etme yapısının merkezi temellerde yeniden şekillendirilmesinin yerele yansımaları**” ilk olarak bu seçimlerde oylanacaktır.

Yürütme yetkilerinin ülke ölçeğinde tek elde toplanması ve merkezileşmesi şeklinde değerlendirebileceğimiz bu temel yapısal değişiklik, 6360 sayılı Aralık 2012 tarihli düzenleme ile büyükşehir belediyelerinin yaygın yerel yönetim biçimi olarak belirlendiği “**mekanın yönetiminde merkezileşme**” politikasıyla da örtüşmüştür. Büyükşehir modeli, kırsal alanları bugüne kadar olmadığı ölçüde kentsel alanla birlikte ele alınması-strateji geliştirilmesi gereken alanlara dönüştürmüş, üretim ve tüketimin birlikte örgütlenmesi gerektiği, bütüncül yaklaşımın elzem olduğu yaklaşımlara olan ihtiyaç artmıştır. Bu “kentsel-kırsal ve merkezi-yerel örtüşmesi” sonrasındaki ilk yerel seçimdir ve her kademedeki yöneticiler için bu bağlamda “**Nasıl Bir Yerel Yönetim?**” sorusunun yanıtı çok sayıda bileşene sahiptir. Bildirgelerin değerlendirmelerinin yapıldığı alanda Oda’nın yerel yönetim yaklaşımlarına ilişkin ipuçları verilmiş olsa da, yerel yönetimlere dair yaklaşımlarımızı meslek alanımız çerçevesinde bütünsel olarak aktarmak yararlı olacaktır.

- **Demokratik, Özgürlükçü, Yerindelik Denetimine Açık-Saydam Bütçeli, Katılımcı ve Cinsiyet Eşitlikçi Yerel Yönetimler**

* 31 Mart 2019 yerel seçimlerinde bir kez daha görüldüğü üzere, aday belirleme süreçleri ve özellikle belediye meclisleri, seçim sürecinde adeta konuşulmayan, değerlendirilmeye dahi alınmayan bir durumdadır. Partiler tarafından belediye başkanlıklarına ve meclis üyeliklerine gösterilecek adaylar koşulsuz olarak ön seçimle belirlenmelidir. Doğrudan demokrasinin en önemli bileşeni olan yerel yönetimlerin, gerçek manada temsiliyete sahip olması için, ön seçim süreci tüm partiler tarafından uygulanmalıdır.

* Karar alma süreçlerine halkın katılımının sağlanması ve alınacak kararların teknik bilgi ile halkın görüşlerinin bileşimini sağlayacak şekilde olması gerekmektedir. Kurumsal yapıda, mahalle ölçeğinden kent bütününe kadar meclis, kent konseyi yapıları etkinleştirilmeli ve işlevli hale getirilmelidir.

* Kentsel kamusal alanların ve kentsel yeşil alanların toplumun tüm kesimleri tarafından erişilebilir olması ve özgürce kullanılması sağlanmalıdır. Yurttaşların

kendi fikirlerini özgürce ifade edeceği, kendilerini yeniden üretebileceği kamusal mekanlar yaratılmalıdır.

* Kent bütünü ve kentliyi ilgilendiren tüm kararların alınma süreçlerine, teknolojinin kullanımıyla halkın etkin bir şekilde katılımı sağlanmalıdır.

* Yönetimin her kademesinde cinsiyet eşitlikçi temsiliyet oluşturulmalı ve karar alma süreçlerinde toplumsal cinsiyet eşitliği uygulamaya geçirilmelidir.

* Demokratik, katılımcı bütçe esasları uygulanmalıdır. Yerel Yönetimlerin bütçesi topluma ve sürekli denetime açık olmalıdır.

* Planlama süreçleri ile ilgili yerel yönetimler tarafından şeffaf izleme ve değerlendirme sistemleri oluşturulmalı, toplumun her kesiminin erişebilmesi sağlanmalıdır.

- **Üretim ve Tüketimi Örgütleyen Yerel Yönetimler**

* Günümüzdeki en önemli kentsel sorunlardan biri olan sağlıklı ve güvenli gıdaya erişim ve gıda egemenliği/bağımsızlığı yerel yönetimlerin öncelikli gündemlerinden olmalıdır.

* Tarımsal üretimde kooperatifleşmeye destek verilmesi/öncülük edilmesi; üretici birlikleri ile işbirliği yapılması; üreticinin ürünlerine alım garantisi vererek tüketiciye doğrudan ulaştıracak kurumsal çözümler üretilmesi; sağlıklı, güvenli ve aracısız gıda temininde aktör haline gelmesi, yeni belediyeçilik anlayışının temelini oluşturmalıdır.

* Yurttaşların güvenli gıdaya erişimi için tüketici birliklerinin oluşturulmasında ve bu birliklere kent içinde erişilebilirlik temelli alanların tahsisinde etkin rol oynanmalıdır.

* Kent bostanları, kent içi tarım gibi uygulamalara öncülük edilerek kentsel alanlarda ikamet eden halkın tarımsal üretim yapabileceği alanlar mekansal planlarda belirtilmeli ve hayata geçirilmelidir.

* Kırsal karaktere sahip alanlarda, ürün desenine uygun tarımsal üretim tesislerinin kurulması için ilgili kurum-kuruluşlar ile işbirliği süreçleri hayata geçirilmelidir.

* Sanayi, turizm ve hizmetler gibi ekonomik sektörlerin, sürdürülebilir enerji kaynakları kullanarak bulunduğu çevreye ve doğal alanlara saygılı üretim/hizmet mekanizmaları geliştirmeleri teşvik edilmeli ve işleyiş denetlenmelidir.

* Tarım alanlarının korunmasında yerel yönetimler önemli aktörlerdir. Tarımın korunup, geliştirilmesi ve etkin üretimin sağlanmasında yeni stratejik içeriklerin geliştirilmesi; merkezi idarelerin tarım alanlarını gözden çıkaran yaklaşımlarına karşı izlenebilecek yolların bulunması; üretken nüfusun kırsal alanda yeniden yerleşme/üretim taleplerinin desteklenmesi; kır-kent arasındaki altyapı ve donatı farklılıklarının bu hedefi de gerçekleştirmek üzere giderilmesi, her zamankinden daha fazla önem kazanmış görünmektedir.

- **Güvenli, Sağlıklı, Yaşanabilir, Ekolojik Yaşam Alanları İnşa Eden Yenilikçi Yerel Yönetimler**

Güvenli, sağlıklı, yaşanabilir ve erişilebilir kentler; başka bir deyişle yaşam kalitesi yüksek kentler sıralamasında son sıralarda yer almaktayız. Bu gerçeklikten hareketle ülkemizde kent planlamanın öncelikli kavramları “sağlık-yaşanabilirlik” olmalıdır. Ancak, mevcut yerel yönetim anlayışı ülkenin çok sayıda kentinde “temiz hava ve içilebilir su” gibi en temel insan gereksinimlerine yanıt vermekten uzak; kamusal kıt kaynakları sermayenin talepleri doğrultusunda harcamaktan esef duymayan belediyeçilik modelinin ağır yükü altında kalmıştır. Yerel yönetimlere aday olanların mevcut pratikleri değiştirmek için yaşama dair temel gereksinimleri erişebilir kılmaları gerekmektedir.

Bu doğrultuda yerel yönetimler tarafından;

* Güvenli yaşam alanları için; doğa olaylarının afete dönüşmemesi için uygun altyapı hizmetleri sağlanmalı ve sakınım planları dahilinde üretilen kararlar hayata geçirilmelidir. Jeolojik olarak riskli olan alanlarda yapılaşmaya izin verilmemeli ve deprem toplanma alanları oluşturularak, bu kullanım kararı sürdürülmelidir. Her türden doğa olayına dirençli kentsel mekanların plan dahilinde üretilmesi sağlanmalıdır.

* Sağlıklı yaşam alanları için; kentlerdeki önemli sorun alanlarından su, hava, toprak ve gürültü kirliliği gibi çevresel sorunlara çözüm üretilmeli ve sürekli denetim faaliyetleri yürütülmelidir.

* Ekolojik yaşam alanları için; kentsel yatırım ve ekoloji ikileminde, kuşaklar ötesi yarar gözetilerek çevresel değerlere duyarlı yönetim birlikleri temel ilke olarak belirlenmelidir. Doğal sit alanları ve ekolojik olarak öneme sahip alanların korunmasının yanında, kent çeperlerindeki tarımsal niteliği korunacak alanlar ve diğer ekoloji bileşenlerinin yapılaşma baskısından kurtulması için plan dahilinde bütüncül kararlar üretilmeli ve uygulanmalıdır. Bununla birlikte, küresel ölçekteki en önemli sorunlardan biri olan iklim değişikliği için uluslararası anlaşmalar çerçevesinde belirlenen ilkeler hayata geçirilmeli ve her düzeyde bu ilkelere uyularak uygulamalar geliştirilmelidir.

* HES, RES, JES, GES gibi konularda karar üretilirken Çevre Etki Değerlendirme süreçleri aktif bir biçimde işletilmeli; ekolojik değerleri yıkıcı etkilerden uzaklaştıracak önlemler üretilmelidir.

* Sektörler arası ilişkide kısa vadeli, kar amacı güden, sermayenin ihtiyaç ve isteklerine çözüm arayan seçimler değil, uzun vadeli, gelecek kuşakları ve kentte yaşayan tüm canlı ve cansız varlıkları gözetilen anlayış planlamaya hakim hale getirilmelidir.

- ***Kamusal Hizmet Öncelikli Yerel Yönetimler***

Kamu hizmetini, “kamu yararı ve sosyal öncelikler” temelinde sunan yaklaşımlar, dünyada neo-liberal politikaların yaşanmaz kıldığı kentsel ve kırsal yerleşimler için giderek daha çok önem arz etmeye ve talep edilmeye başlamıştır. Gelişmiş ülkelerde toplu taşımanın ücretsiz ve sürekli sunulması çabaları; ötekileştirilmiş toplumsal kesimlerin yeniden kazanılması politikaları; kamu yararının, bireysel çıkarların toplamından farklı bir yarar olduğu anlayışının sonuçlarıdır. İmar affı/barışı gibi bireysel çıkarı, kamu yararı gibi sunan popülist yaklaşımlar, toplumun ortak değerlerini, korunması gerekli varlıklarını, can damarlarını yok etmektedir. Bu süreci tersine çevirmek için yerel yönetimler;

* Barınmayı bir insan hakkı olarak tanımlamalı ve konut üretim süreçlerinde bu hakkı gözeterek karar üretmelidir. Bu çerçevede kentsel dönüşüm bu hak ve adalet çerçevesinde ele alınmalıdır.

* Ulaşım temel bir haktır ve bu hususta erişimde adalet sağlanmalıdır. Toplu taşıma, bisiklet ve yaya öncelikli çözümler planlı olarak üretilmelidir.

* Suya erişim temel bir insan hakkıdır ve suyun metalaşmasının önüne geçen bir yerel yönetim politikası benimsenmelidir.

* Kent içerisinde sunulan her hizmetten eşit ve erişilebilir biçimde faydalanacak olanakların geliştirilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

- ***Bütüncül Planlama ile Kamu Yararına Karar Üreten Yerel Yönetimler***

Planlama ancak bütüncül ve sistematik olduğunda “kamu yararı üreten” bir araca dönüşmektedir. Mevcut işleyişteki “planlı plansızlık” en önemli sorundur. Planı ve planlamayı kamu yararının ve toplumsal faydanın aracı olmaktan çıkararak, sermayenin yeniden üretiminin aracına dönüştüren sürecin sürdürülemez olduğu yaşanan her türden kriz (ekonomik, çevresel, vb.) ile ortadadır. Yerel yönetimlerin mevcut yapı ve işleyişteki “bütüncül, sistematik ve etkin olmayan, sorunlu bileşenleri çözmeye aday olmaları; mevcut alt-üst yapıyı verimli ve kamu yararı doğrultusunda kullanmaları; yeni yatırımları planlı-programlı gelişme kurguları dahilinde gerçekleştirilmeleri önem arz etmektedir.

Bu doğrultuda,

* Birbiriyle rekabet eden kentler yerine ulusal ölçekte iş bölümüne dayalı dayanışmacı kent birlikleri anlayışı benimsenmelidir.

* Kamu yararını odağa alan bütüncül bir plan dahilinde karar üretilmeli ve bu plana sadık kalınmalıdır.

- * Rant odaklı, emsal artırıcı plan değişiklikleri reddedilmelidir.
- * Kentsel dönüşüm süreçlerinde en az ada ölçeğinde, kent bütünüyle ilişkileri gözetilen içerikte sağıklaştırma ve iyileştirme politikasına öncelik verilmelidir. İlgili meslek alanlarından bilim insanları tarafından söz konusu alanda önemli derecede afet riski bulunduğu tespit edildiği durumda ise kullanım değerini esas alan “yerde dönüşüm” politikası benimsenmeli, tüm aşamalarda halkın karar alma süreçlerinde söz sahibi olması sağlanmalıdır.
- * Öncelikle kent çeperindekiler olmak üzere tüm tarım arazilerini ve meraları imar baskısından kurtaracak politikalar ilke olarak benimsenmelidir.
- * Günümüzde küreselden başlayarak bütün ölçeklerde karşı karşıya kaldığımız ekolojik krizin etkilerini azaltabilmek için, kent içerisinde ve çeperindeki doğal alanların korunması ilke olarak benimsenmelidir.
- * Enerji üretiminde alternatif enerji kaynaklarına öncelik verilmelidir. Belediye hizmet binalarında alternatif enerji kaynakları kullanılmalı, yerleşime örnek teşkil edilmelidir. Yetki alanlarında gündeme gelen, ekolojik dengeye yıkıcı etkileri olan, kamu yararına aykırı, bilimsel gereklere uymayan uygulamalara müdahil olunmalı ve karşı durulmalıdır.
- * Kent planlama aynı zamanda bir enerji planlama konusu olarak görülmeli ve kent tasarımları, güneş, rüzgar vb. tüm doğal bileşenler sürece katılarak hayata geçirilmelidir. Bununla birlikte ulaşım, konut yer seçimi ve yerleşimi enerji tasarrufunu sağlayacak biçimde ele alınmalıdır. Bu noktada başta ulaşım politikaları olmak üzere kent yönetimine ilişkin tüm politikalar çevre dostu hale getirilmelidir.

• ***Kültürel Mirası ve Yerin Kimliğini Koruyan Yerel Yönetimler***

- * Mevcut ayrıştırmacı, metalaştırıcı, yıkıcı ve kutuplaştırıcı politikalara karşı, yerel yönetimler tüm toplumsal kültürel kimliklere yönelik içermeci politikalar geliştirmelidir, kültürel çoğulculuğu savunmalıdır.
- * Yerel somut ve somut olmayan kültürel mirası korumaya yönelik etkin müdahale yöntemleri belirlenerek, miras ve toplum ilişkisinin geliştirilmesi yönünde bilinçlendirme faaliyetleri yürütülmelidir.
- * Kültürel miras, yere ve yerel topluma ait geçmişin izlerini taşımakta olup, tarihsel birikimi gelecek kuşaklara aktaran mekanlar olarak kabul edilmeli ve bu yaklaşım doğrultusunda yerelin sahip olduğu kültürel değerler yaşamsallaştırılmalıdır. “Yer”e ait kimliğin kodları, planlama, koruma ve kentsel yenileme uygulamalarında mutlak surette dikkate alınmalıdır.
- * Toplumsal ve kültürel olayların gerçekleştiği kentsel ve kırsal yerleşimler birer hafıza mekanı olarak ele alınmalıdır. Bu kapsamda, uygulanması düşünülen kentsel dönüşüm gibi mekanı geçmişinden tamamen koparan, kimliksizleştiren müdahale

biçimlerinin önüne geçilmelidir. Kültürel mirasın bulunduğu bölge kültürel, ekonomik ve sosyal dinamikleri ile ele alınmalıdır.

* Kültürel miras alanlarının yeniden inşa edilmesinin mümkün olmadığı fikri kesinlikle benimsenmelidir.

* Koruma alanlarına yönelik tekil müdahaleler bütüncül yaklaşımı kısıtlamakta ve bu alanları kendi yöresinden ve toplumundan koparmaktadır. Bu sebeple kültürel etki değerlendirme süreçleri işletilmeli, bütüncül yaklaşımlar benimsenmelidir.

* Bu alanlarda yöneylem araştırmaları gibi miras değerlerinin araştırılması ve bilgi birikiminin çoğaltılmasına yönelik çalışmalar teşvik edilmelidir.

Sonuç olarak;

“Yerel Yönetimler” insana doğrudan dokunan, yaşanabilir çevrelerin, kentlerin oluşturulmasında ve doğal, kültürel alanların korunmasında birinci dereceden sorumlu ve görevli idari yapılardır. Planlama meslek alanı da aynı sorumluluk ve görevi, tüm canlı ve cansız varlıkların yaşam alanlarına olumlu müdahaleler yaparak düzenlemek suretiyle yerine getirmek üzere çalışan bir disiplindir. Yerel yönetimler için olmazsa olmaz bir araç olan “planlama” toplum, kamu yararı ve koruma odaklı kullanıldığında, yaşanabilirlik düzeylerini istenilen seviyelere çıkarabilecek güçtedir. Bu bağlamda, yukarıda detaylı olarak üzerinde durulan planlama ilke ve esaslarının önümüzdeki yerel seçimlerden sonra yönetime gelecek yerel yöneticilere rehber olmasını umut ederek, ülkemiz için güzel günlere doğru yol almamızı sağlayacak bir seçim süreci diliyor, ilke ve esaslarımızın takipçisi olacağımızı bildiriyoruz. Kamuoyuna saygılarımızla duyuruyoruz.

TMMOB Şehir Plancıları Odası